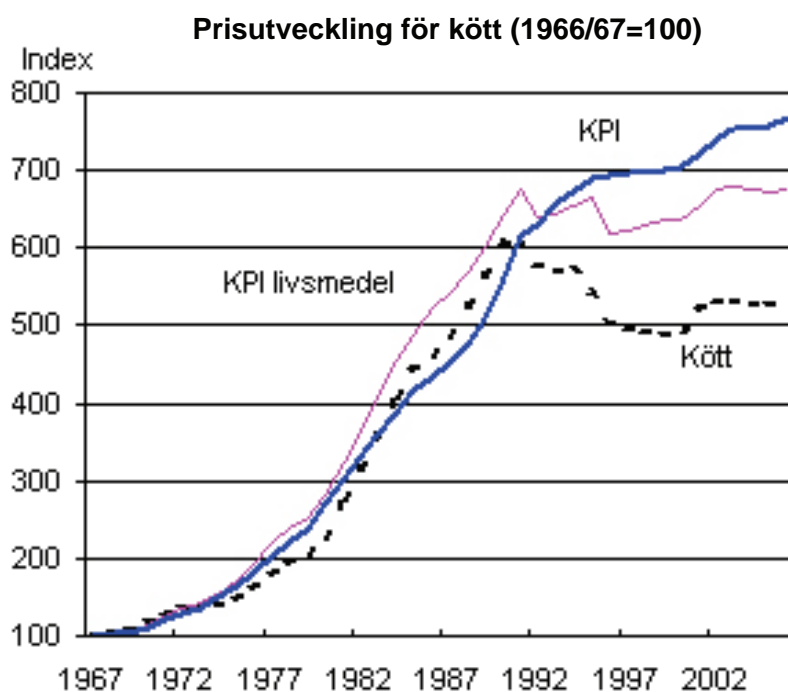

Konsumtion av livsmedel 1960–2006

- Vi äter mindre varor av råvarukaraktär t.ex. mjöl, potatis och strösocker. Istället ökar konsumtionen av produkter av högre förädlingsgrad såsom matbröd, pommis, frites, läsk, sylt och färdiglagad mat.
- Konsumtionen av kött, speciellt kyckling har ökat kraftigt.
- Prisökningstakten för livsmedel har varit lägre än inflationen. Det innebär att livsmedel har blivit billigare jämfört med andra varor. De disponibla inkomsterna har samtidigt ökat.

Innehållsförteckning

Livsmedelskonsumtionen 1960-2006	3
Livsmedel har blivit billigare än övriga varor.....	4
Bröd och spannmålsprodukter	4
Potatis, rotfrukter, grönsaker och frukt	6
Kött.....	8
Konsumtionen av fisk och ägg.....	10
Mjök, grädde, ost och matfett	12
Energirika livsmedel med lågt näringsinnehåll.....	14
Drycker.....	16
Energitillförsel och kostrekommendationer	17

Livsmedelskonsumtionen 1960-2006

Det finns ett stort allmänintresse av statistik om den svenska livsmedelskonsumtionen. I denna kortrapport presenteras hur konsumtionen av livsmedel i Sverige för olika varugrupper och även specifika varor har förändrats över tiden. Prisutvecklingen för olika livsmedel presenteras med hjälp av index. Tidsperspektivet har varit från år 1960 till år 2006.

Från råvaror till hel- och halvfabrikat

Vi konsumerar en mindre mängd varor av råvarukaraktär, t.ex. mjöl, potatis och strösocker, dvs. produkter som tidigare köptes för vidare förädling i hemmet. Istället ökar konsumtionen av produkter av högre förädlingsgrad såsom matbröd, pommes frites, läsk, sylt, och färdiglagad mat. Hushållens utgifter för utemåltider tar också en större andel av de pengar hushållen spenderar på mat. Vi förädlar alltså allt mindre livsmedel i hemmet. Det handlar om en förändring i vår livsstil som i sin tur har ett samband med samhällets utveckling i övrigt.

Vi väljer inom några varugrupper i större utsträckning produkter med lägre fetthalt, t.ex. har konsumtionen av standardmjölk, smör och margarin minskat. Samtidigt har konsumtionen av varor som generellt sett har hög fetthalt såsom ost, grädde, glass, choklad- och konfektyrvaror samt vissa bröd- och spannmålsprodukter ökat. Konsumtionen av kött har också ökat. Det innebär sammantaget att vi under perioden 1960 till 2005 har ökat vår energitillförsel mätt i kilo Joule (kJ) per person och dag från 12 006 kJ år 1960 till 12 908 kJ år 2005. Det är en ökning med 7,5 procent.

Livsmedel har blivit billigare jämfört med andra varor

Konsumentpriserna för livsmedel följde i stort den allmänna prisutvecklingen mellan åren 1960 och 1990. Därefter sjönk priserna på livsmedel fram till år 1997 för att därefter åter stiga till en nivå som år 2006 var något lägre än år 1990. Gruppen livsmedel har alltså blivit billigare jämfört med andra varor. Inom gruppen livsmedel har t.ex. kött- och charkprodukter, glass samt mjöl och bröd blivit billigare i förhållande till t.ex. konfektyrer, mejeriprodukter och potatisprodukter. Vår disponibla inkomst har samtidigt ökat.

Förklaringar till text och diagram

Konsumtionssiffrorna bygger på Jordbruksverkets konsumtionsberäkningar. Prisutvecklingen studeras genom konsumentprisindex, samt konsumentprisindex för livsmedel. Indexen beräknas av SCB och redovisas liksom konsumtionsberäkningarna årligen på Jordbruksverkets/SCB:s webbplats.

Kortrapporten bygger på en längre statistikrapport ”Statistikrapport 2009:2 Konsumtion av livsmedel 1960-2006” som publicerats på Jordbruksverkets hemsida. I den längre statistikrapporten finns mera utförliga förklaringar. I rapporten jämförs Jordbruksverkets beräkningar med andra källor.

Begreppet inflation används i rapporten synonymt med konsumentprisindex. Observera att skalorna i diagrammen skiljer sig åt.

I text och diagram används begreppen Direktkonsumtion och Totalkonsumtion.

- Direktkonsumtion avser leveranser av livsmedel till enskilda hushåll och storhushåll samt producenternas hemmaförbrukning. Konsumtionen redovisas i den form som produkterna når konsumenterna, dvs. som jordbruks- och trädgårdsprodukter, halvfabrikat, konserver, djupfrysade varor, färdiglagad mat etc.
- Totalkonsumtionen redovisar totalförbrukningen av olika råvaror. Således har konsumtionen av mer förädlade produkter räknats om till råvaror. Konsumtionen av bröd redovisas t.ex. som mjöl, matfett, socker etc.

Livsmedel har blivit billigare än övriga varor

Prisutvecklingen för livsmedel följde inflationen under perioden 1960 fram till slutet av 1970-talet. Under 1980-talet steg priserna på livsmedel mer än priserna på övriga varor. Under den första hälften av 1990-talet bröts trenden och priserna på livsmedel sjönk för att därefter ha ökat något eller varit stabila. Ända sedan början på 1990-talet har prisökningarna för livsmedel varit lägre än för övriga varor, dvs. lägre än inflationen. Livsmedel har alltså blivit jämförelsevis billigare. Under samma period har den disponibla inkomsten ökat.

Bidragande orsaker till att prisökningstakten varit lägre än inflationen är att momsen på livsmedel sänktes från 25 procent år 1990, i tre omgångar, till 12 procent år 1996. Andra orsaker är 1990-års livsmedelspolitiska beslut som innebar en avreglering av jordbrukspolitiken samt framförallt Sveriges medlemskap i EU år 1995 som innebar att konkurrensen ökade inom livsmedelsområdet. Dessa beslut har påverkat prisbildningen och priserna på livsmedelsmarknaden. Politiska beslut har, under den aktuella perioden, haft stor påverkan på konsumentpriserna för olika varugrupper och därmed även på konsumtionen.

Inom gruppen livsmedel har mjöl, gryn och bröd samt gruppen vegetabilier i sin helhet haft en större prisökning än genomsnittet för livsmedel. Kött- och charkprodukter har tvärtom haft en prisökningstakt som varit lägre än genomsnittet för livsmedel. Prisökningstakten för mejeriprodukter har mellan slutet av 1960-talet och slutet av 1980-talet varit något lägre än den genomsnittliga ökningstakten för livsmedel. Därefter har prisökningstakten för mejeriprodukter varit densamma som för livsmedel totalt.

Bröd och spannmålsprodukter

Totalkonsumtionen av mjöl sjönk under 1960- och 1970-talen från 70 kg per person till 60 kg per person. Totalkonsumtionen har därefter ökat till ungefär samma nivå som på 1960-talet.

Direktkonsumtionens varugrupp för bröd- och spannmålsprodukter innehåller såväl varor av råvårkaraktär (mjöl av vete, råg, mjölblandningar samt ris och havregryn) samt mer förädlade produkter som olika mixer, pasta, majsflingor, såväl hårt som mjukt matbröd samt kaffebröd (mjukt vetebröd, rån, torra kakor, sockerkakor samt bakelser och tårter).

Direktkonsumtionen av mjöl har minskat samtidigt som konsumtionen av matbröd ökat relativt mycket sedan början av 1990-talet (Se figur 1). Den minskade mjölkonsumtionen kan bl.a. förklaras av att vi inte bakar lika mycket hemma nu som under 1960-talet. Detta återspeglar sig också i den ökade matbrödskonsumtionen, dvs. vi köper mer färdiga produkter i butik. Konsumtionen av kaffebröd och övriga bakverk dvs. bakelser, tårter etc. men också av crepes, pizzor och piroger var knappt 20 kg per person år 1960. Konsumtionen sjönk till runt 10 kg per person och år i början av 1980-talet för att därefter öka till runt 20 kg per person år 2006. De senaste 25 årens ökning i konsumtionen består framförallt av en ökning av övriga bakverk, medan konsumtionen av kaffebröd varit konstant.

Konsumtionen av ris sjönk kraftigt när priserna steg vid EU-inträdet

Konsumtionen av såväl ris som pasta var runt 1 kg per person och år 1960. Därefter har konsumtionen ökat kraftigt för båda varorna. Pastakonsumtionen har stigit till 10 kg per person år 2006. Riskonsumtionen ökade fram till EU-inträdet då den sjönk med cirka 1 kg per person och år. Därefter har den ökat igen och var år 2006 runt 5 kg per person och år. (Se figur 2).

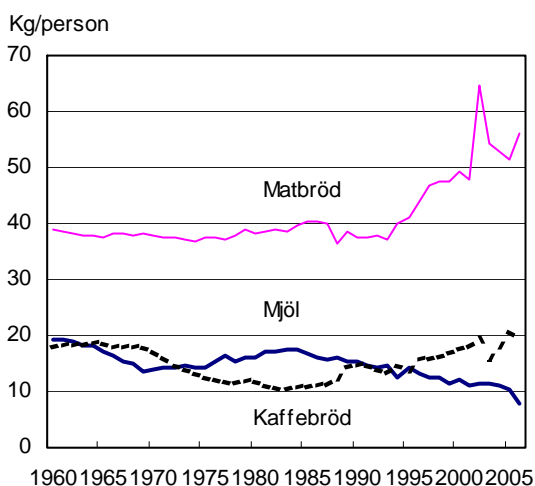
Konsumtionen av majsflingor, rostat ris, ostbågar och popcorn var sju gånger större år 2000 än år 1960, men har därefter varit relativt konstant. Ett liknande mönster uppvisar för övrigt konsumtionen av potatischips (Se figur 3).

Mjölpriserna sjönk medan rispriset steg i samband med EU-inträdet

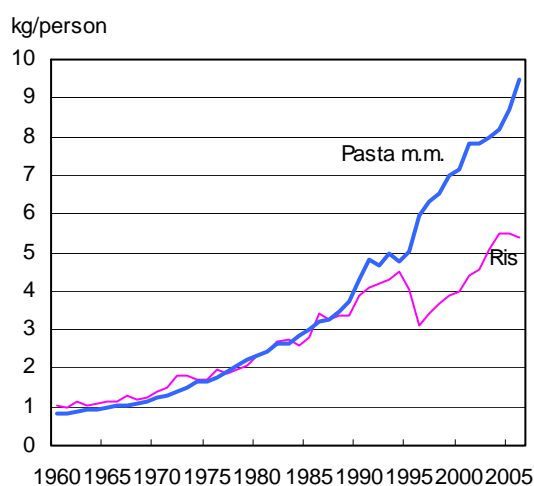
Prisutvecklingen för mjöl och pasta har i stort sett följt inflationen från mitten av 1970-talet fram till början av 1990-talet. I mitten av 1990-talet sjönk mjölpriserna med 30 procent och har därefter legat relativt stilla. Generellt sett har livsmedelspriserna totalt stigit mer under motsvarande perioder. (Se figur 4)

Själva mönstret för prisutvecklingen av hela gruppen mjöl, gryn och bröd jämfört med prisutvecklingen för enbart mjöl har sett ut på samma sätt. Däremot har prisutvecklingen varit högre för denna sammansatta produktgrupp jämfört med för enbart mjöl. I stort sett har prisutvecklingen för denna sammansatta grupp följt prisutvecklingen för livsmedel totalt.

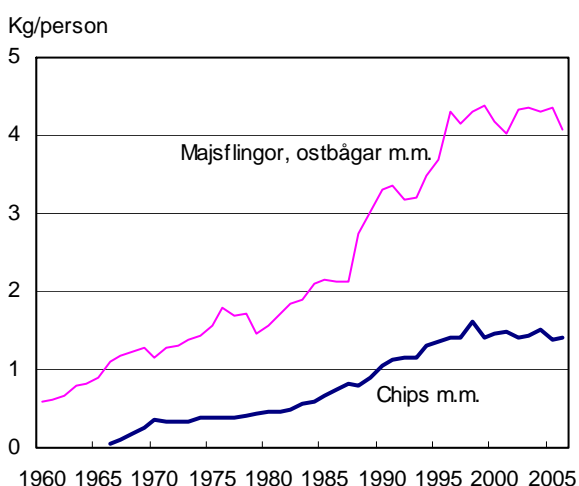
Priset för ris utvecklades i stort sett i likhet med inflationen från år 1975 fram till mitten av 1980-talet, därefter sjönk rispriset något. I slutet av 1980-talet steg rispriset igen för att i början av 1990-talet återigen sjunka. Mellan åren 1994 och 1995 steg rispriset kraftigt. Det kan förklaras med Sveriges inträde i EU och anpassningen till EU:s jordbruksregleringar vilket bl.a. innebar att Sverige fick tillämpa ett högre gränsskydd för risimporten från länder utanför EU. Därefter sjönk rispriset något. (Se figur 4)

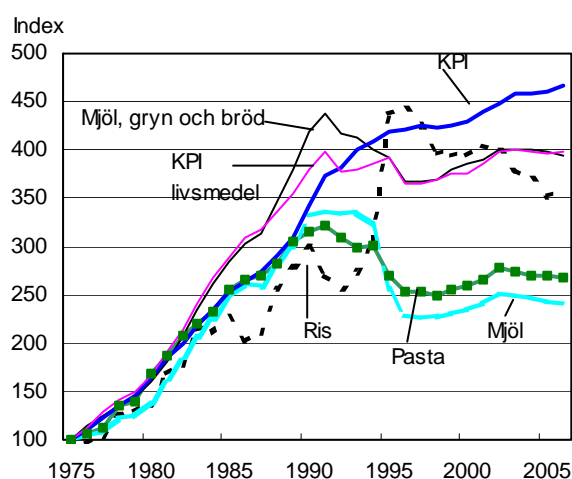
Figur 1. Konsumtion av mjöl, mat- och kaffebröd, kg per person och år

Figur 2. Konsumtion av ris, pasta m.m., kg per person och år

Figur 3. Konsumtion av majsflingor, ostbågar, chips m.m., kg per person och år

Figur 4. Prisutveckling för spannmålsprodukter åren 1975-2006 (1975=100)

Potatis, rotfrukter, grönsaker och frukt

Konsumtionen av färsk potatis har halverats från 87 kg till 46 kg per person och år sedan år 1960. (Se figur 5) Samtidigt som konsumtionen av färsk potatis har minskat kraftigt, har konsumtionen av vissa beredda produkter ökat. Detta gäller till exempel konsumtionen av pommes frites och chips. Den minskade konsumtionen av färsk potatis ska också sättas i relation till den ökade konsumtionen av pasta och ris.

År 1960 konsumerades sammanlagt 89 kg färsk potatis, beredda potatisprodukter, ris och pasta per person och år. Då stod konsumtionen av färsk potatis för 98 procent av nämnda sammanlagda konsumtion. Motsvarande siffror för år 2006 var 71 kg per person med konsumtionsfördelningen färsk potatis 64 procent, ris 8 procent, pasta 13 procent och beredda potatisprodukter 15 procent.

Konsumtionen av frukt och grönsaker har fördubblats sedan år 1960

Den direkta konsumtionen av färska köksväxter har tredubblats från 15 kg per person år 1960 till 45 kg per person år 2006. Konsumtionen av rotfrukter har varit relativt stabil under samma period och endast ökat från 7 kg per person till 10 kg per person.

Konsumtionen av köksväxter som är frysta, beredda eller konserverade på annat sätt har mer än fördubblats sedan år 1960. Då var konsumtionen 7 kg per person och år 2006 låg den runt 20 kg per person. (Se figur 8)

Sammantaget har konsumtionen av frukt ökat med 25 procent sedan år 1960. Konsumtionen av äpplen och päron var relativt konstant från år 1960 fram till början av 1980-talet. Därefter sjönk den från 20 kg per person och år till 15 kg per person och år. Den minskande konsumtionen kan förklaras av att konsumtionen av egenproducerade frukter och bär inte redovisas från och med år 1988. Ungefär samtidigt som konsumtionen av äpplen och päron minskade steg konsumtionen kraftigt för fruktgruppen bananer, meloner etc. (Se figur 7)

Konsumtionen av apelsiner och andra citrusfrukter ökade också under samma period. År 2006 konsumerades 17 kg citrusfrukter, 23 kg bananer, meloner etc. samt 17 kg äpplen och päron. Konsumtionen av övrig frukt har varit relativt stabil runt 13 kg per person och år under hela perioden.

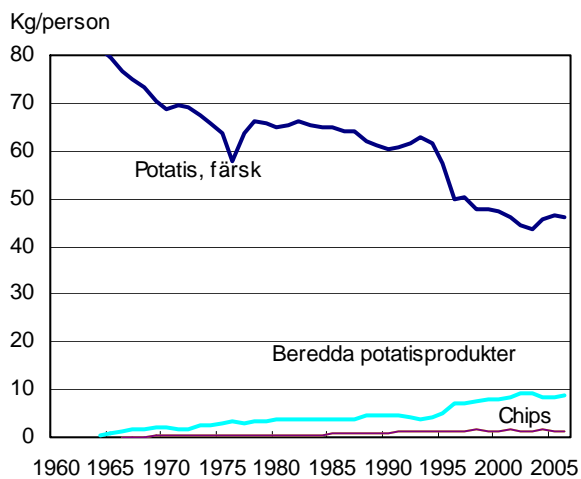
Prisutvecklingen för potatisprodukter högre än för livsmedel

Prisutvecklingen på potatis följde inflationen och prisutvecklingen för livsmedel totalt under hela 1970- och 1980-talet. Prisökningstakten har därefter planat ut för att sjunka något under 2000-talet. Det innebär att prisökningarna för potatisprodukter varit lägre än inflationen men något högre än genomsnittet för livsmedel. (Se figur 6)

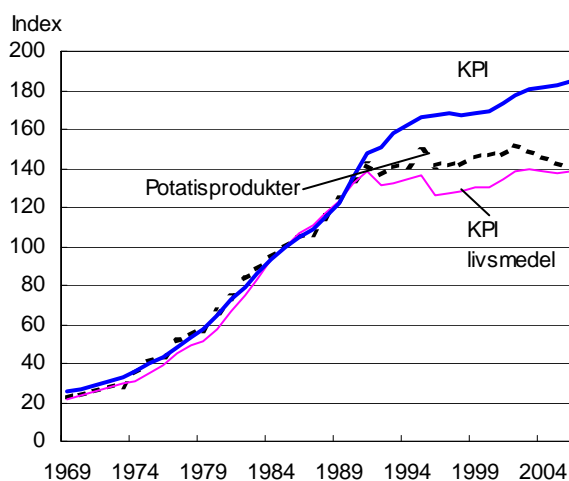
Grönsaker och frukt har blivit billigare

Från år 1960 fram till år 1980 har prisutvecklingen för rotfrukter och grönsaker nästan exakt följt samma prisutveckling som livsmedel totalt och då legat på en något högre nivå än inflationen. Prisutvecklingen för frukt och bär har däremot legat under nivån för motsvarande prisutveckling för livsmedel samt inflation. Därefter har inflationen ökat mer än priserna på grönsaker och frukt, vilket inneburit att de blivit relativt sett billigare. (Se figur 9 och 10)

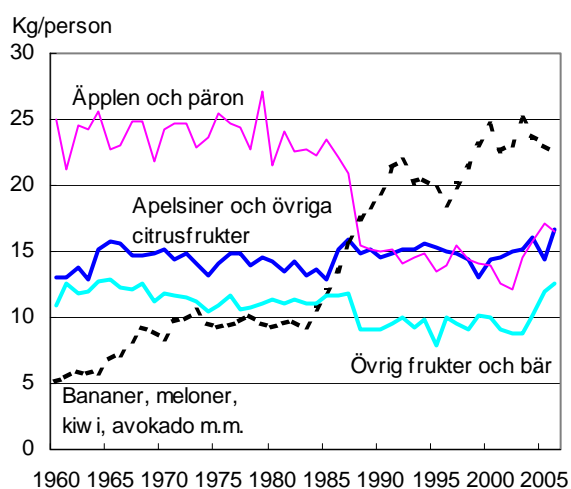
Från år 1990 och fram till år 2000 har priserna för frukt och grönsaker varierat upp och ner men låg på ungefär samma nivå år 1990 som år 2000 samtidigt som inflationen steg kontinuerligt. Under 2000-talet har grönsakspriserna nästan stått stilla, medan priserna för frukt ökat något.

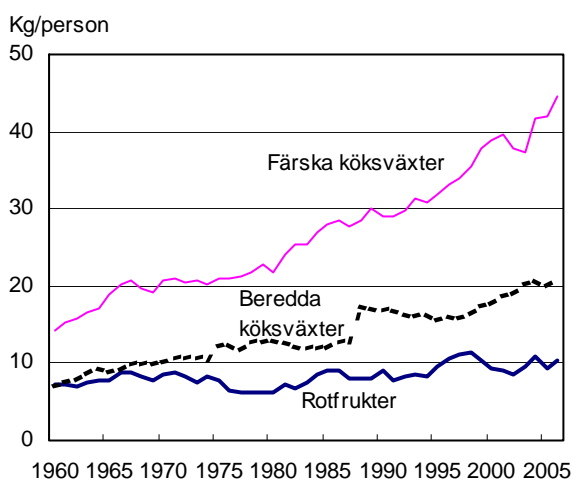
Figur 5. Konsumtion av potatis och potatisprodukter, kg per person och år

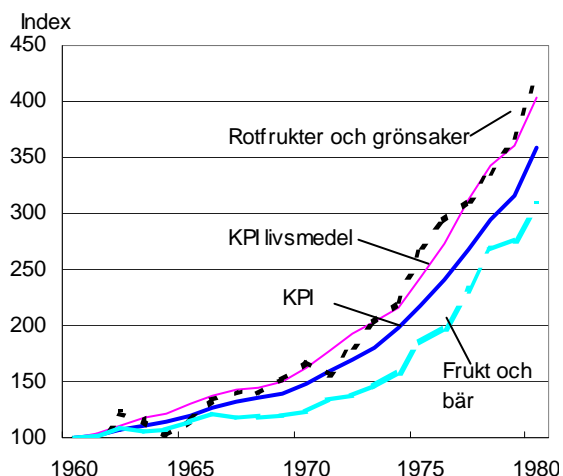
Figur 6. Prisutveckling för potatis (1985=100)

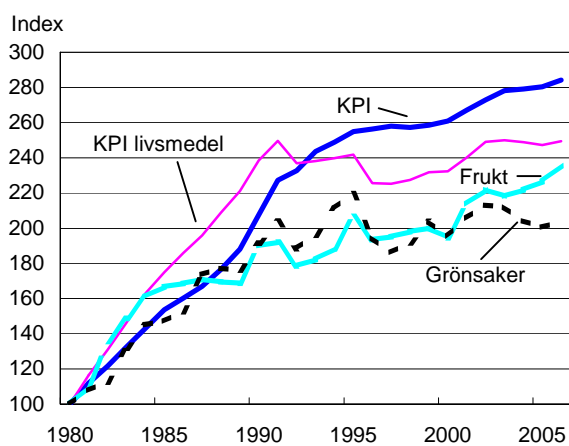
Figur 7. Konsumtion av frukt och bär, kg per person och år

Figur 8. Konsumtion av köksväxter, kg per person och år

Figur 9. Prisutveckling åren 1960–1980 (1960=100)

Figur 10. Prisutveckling åren 1980–2006 (1980=100)

Kött

Konsumtionen av kött har ökat kraftigt de senaste 50 åren

Den totala köttkonsumtionen har ökat med 35 kg per person och år mellan åren 1960 och 2006. Från att i början av 1960-talet legat på drygt 50 kg kött per person och år har konsumtionen år 2006 ökat till 86 kg kött per person och år. Detta innebär att köttkonsumtionen har ökat med drygt 70 procent. (Se Figur 12 och Tablå A)

Sammantaget konsumeras det nästan dubbelt så mycket förädlade köttprodukter (charkuteri plus färdigmat) år 2006 i Sverige jämfört med år 1960. Konsumtionen har ökat kraftigt vid två tillfällen, dels i början av 1980-talet och dels i början av 2000-talet. Det är främst konsumtionen av färdigmat som har ökat, charkuterikonsumtionen har hållit sig på ungefär samma nivå under hela perioden. (Se Figur 11)

Konsumtionen av fjäderfäkött har ökat från 1,6 till 16 kg per person

Totalkonsumtionen av kött visas i figur 12. I början av 1960-talet och fram till mitten av 1990-talet var nötköttkonsumtionen mellan 15 och 20 kg per person och år. Därefter har konsumtionen av nötkött ökat kraftigt. År 2006 var den 26 kg per person.

Totalkonsumtionen av nötkött inklusive kalvkött har ökat från 19 kg per person år 1960 till 26 kg per person år 2006.

Totalkonsumtionen av griskött var 25 kg per person och år 1960. Den steg i början av 1970-talet och låg ett tiotal år strax över 30 kg per person och år för att sedan återigen sjunka till ungefär samma nivå som före ökningen. I slutet av 1980-talet ökar konsumtionen av griskött för att år 2006 ligga runt 39 kg per person och år.

Fjäderfäköttkonsumtionen (främst kycklingkött) har ökat kraftigt under perioden. Den kraftigaste ökningen har skett från 1990-talets början och framåt. Från år 1960 till år 1990 ökade konsumtionen av fjäderfäkött från 1,6 kg till 6 kg per person och år, för att under de kommande 16 åren öka till 16 kg per person och år. Det innebär att totalkonsumtionen av fjäderfäkött var tio gånger större år 2006 jämfört med år 1960.

Övrigt kött som konsumeras består av fårkött, hästkött, renkött, viltkött samt inälvor, t.ex. lever. Sammantaget har totalkonsumtionen för övrigt kött sjunkit från 6 kg per person 1960 till knappt 5 kg per person år 2006. Totalkonsumtionen av fårkött och viltkött har ökat medan totalkonsumtionen av övriga varor har varit konstant eller sjunkit.

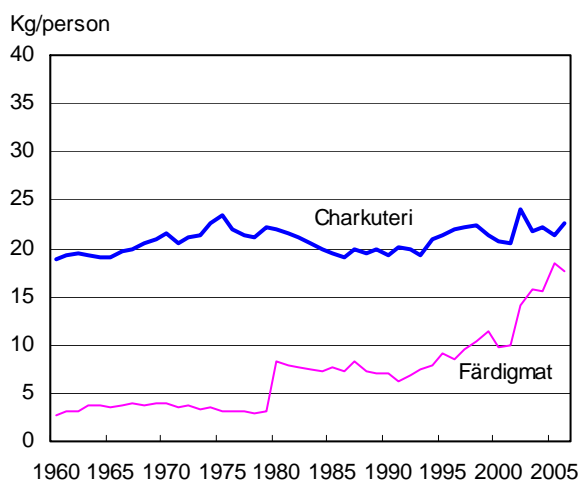
Kött har blivit billigare jämfört med andra livsmedel

Prisökningen för kött var något högre än för livsmedel totalt under 1980-talet. I början av 1990-talet stannar prisutvecklingen för livsmedel totalt sett upp medan köttpriserna går ner. Från mitten av 1990-talet är prisökningen för kött lägre än prisökningen för livsmedel totalt. (Se figur 13)

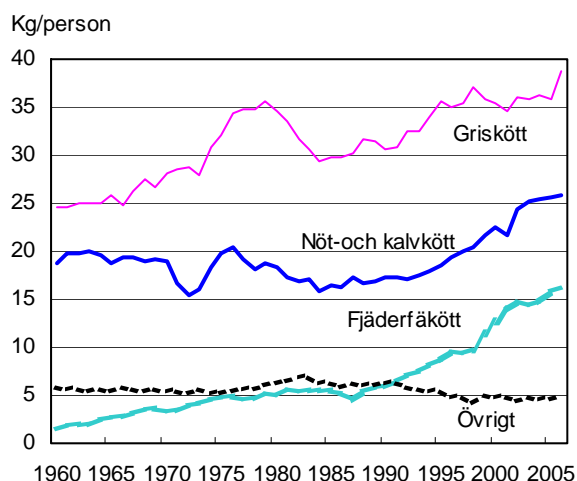
Priset på fjäderfäkött följde inflationen under 1980-talet för att sjunka kraftigt under 1990-talet. Därefter har priset varit relativt konstant (Se figur 14).

Priset på nötkött och griskött steg snabbare än inflationen under 1980-talet. Under 1990-talet sjönk priset för att därefter öka något under 2000-talet.

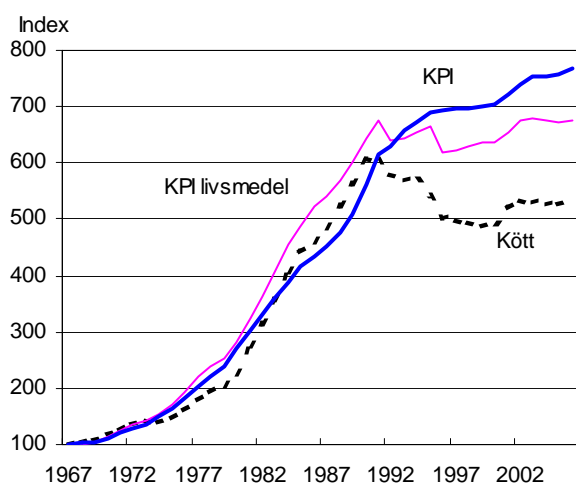
Prisutvecklingen kan sammanfattas med att konsumentpriserna på kött har sjunkit, framför allt har fjäderfäkött blivit billigare. Det faktum att kött blivit relativt sett billigare kan vara en förklaring till den ökade köttkonsumtionen. (Figur 13 och 14)

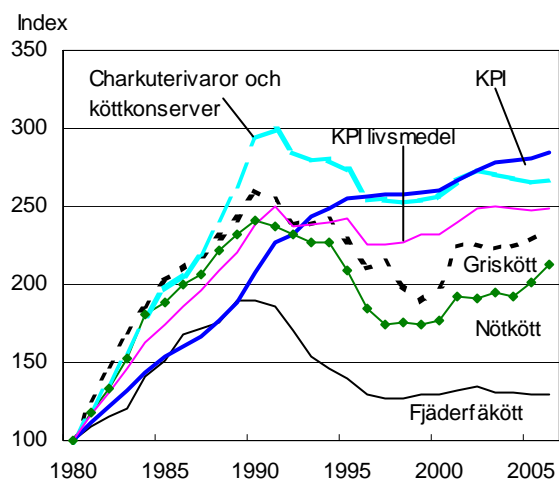
Figur 11. Konsumtion av förädlade köttprodukter, kg per person och år

Figur 12. Total köttkonsumtion, kg per person och år

Figur 13. Prisutveckling för kött (1966/67=100)

Figur 14. Prisutveckling för utvalda köttgrupper 1980–2006 uttryckt med index KPI-J (1980=100)

Tablå A. Totalkonsumtion av kött 1960-2006, kg per person och år

År	Nötkött, vara med ben	Kalvkött, vara med ben	Färkött, vara med ben	Hästkött, vara med ben	Griskött, vara med ben	Renkött, vara med ben	Fjäderfäkött, urtagen vara	Kött av vilt	Inälvor	SUMMA KÖTT
1960	15,0	3,8	0,3	1,9	24,5	0,3	1,6	0,7	2,7	50,8
1965	16,0	2,7	0,3	1,4	25,8	..	2,7	0,7	3,1	52,7
1970	16,8	2,2	0,5	0,9	28,0	0,3	3,3	0,8	3,0	55,8
1975	18,0	1,9	0,6	0,6	32,1	0,2	4,8	1,1	2,8	62,1
1980	16,9	1,4	0,6	0,4	34,5	0,2	4,9	2,4	2,6	64,0
1985	15,2	1,3	0,7	0,3	29,8	0,2	5,3	2,4	2,5	58,0
1990	16,5	0,8	0,8	0,4	30,6	0,3	5,9	2,8	2,1	60,1
1995	18,5	..	0,7	0,4	35,5	0,2	8,7	2,0	2,1	68,3
2000	22,6	..	0,9	0,3	35,3	0,2	12,8	2,1	1,4	75,6
2006 prel	25,9	..	1,3	0,2	38,7	0,3	16,2	1,8	1,2	85,6

Konsumtionen av fisk och ägg

Från år 1960, då konsumtionen av färsk fisk var strax under 12 kg per person och år, fram till slutet av 1970-talet minskade konsumtionen av färsk fisk stadigt. Under 1980-talet och 1990-talet var konsumtionen av färsk fisk relativt konstant runt 6 kg per person och år. Efter år 1999 har inte Jordbruksverket gjort beräkningar av konsumtionen. För färska kräft- och blötdjur ökade konsumtionen svagt under hela perioden. (Se figur 15)

Konsumtionen av färsk fisk minskar beredd och konserverad fisk ökar

Konsumtionen av filead fryst fisk fördubblades från ca 1 kg per person och år till drygt 2 kg per person och år i början av 1970-talet. Därefter var konsumtionen i stort sett stabil något över 2 kg per person och år fram till början av 2000-talet då konsumtionen började öka för att år 2006 vara drygt 3 kg per person och år. (Se figur 16)

Konsumtionen av konserver och beredd fisk fluktuerar något runt 6 kg per person och år fram till millenniumskiftet. Därefter har konsumtionen av konserver och beredd fisk nästan dubblats till drygt 10 kg per person och år. (Se figur 16)

Utvecklingen av fiskkonsumtionen följer alltså den allmänna trenden med en konsumtionsökning av beredd och färdiglagad mat samtidigt som konsumtionen av färsk fisk har minskat.

Äggkonsumtionen ökar svagt

Förändringen i konsumtionen av ägg ter sig inte lika dramatisk som för vissa andra matvaror. (Figur 19) Den totala konsumtionen har pendlat mellan drygt 11 kg ägg per person och år och cirka 14 kg per person och år. För den direkta konsumtionen av ägg är motsvarande siffror drygt 9 kg per person och år och 12 kg per person och år.

Totalkonsumtionen av ägg har under hela perioden mellan åren 1960 och 2006 varit ungefär 2 kg per person högre än direktkonsumtionen.

Under mitten av 1980-talet fram till början av 1990-talet var äggkonsumtionen som högst och under mitten av 1960-talet samt i början av 2000-talet var den som lägst. Under senare år har dock äggkonsumtionen börjat stiga igen. År 2006 var direktkonsumtionen av ägg 10 kg per person och år.

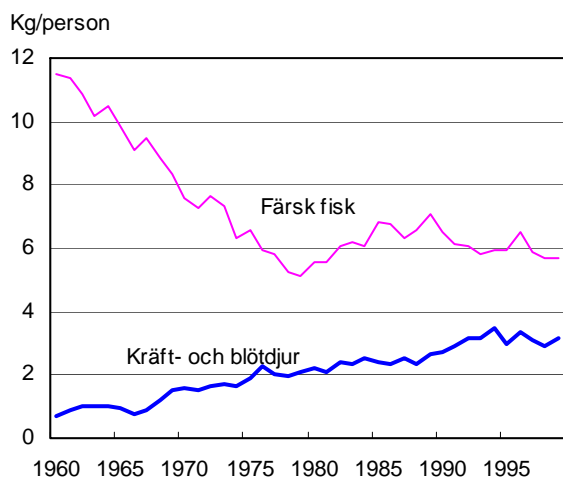
Priset för fisk och fiskkonserver har ökat mer än livsmedel totalt

Prisutvecklingen för fisk och fiskkonserver låg från år 1960 fram till en början av 1970-talet i nivå med prisutvecklingen för livsmedel totalt. Från 1970-talet och framåt har däremot priset för fisk och fiskkonserver ökat mer än för livsmedel totalt sett. (Se figur 18)

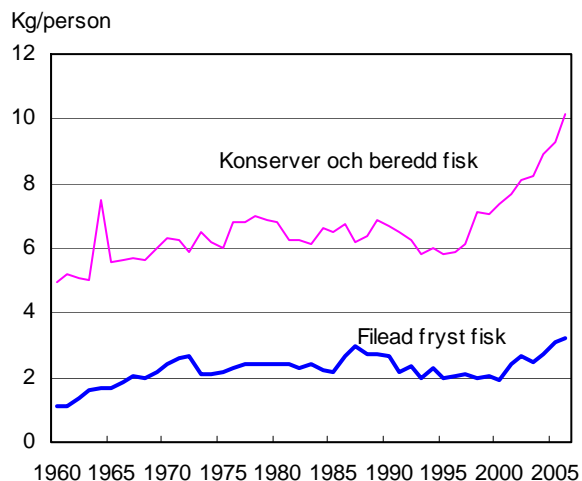
Från år 1980 och framåt såg prisutvecklingen ut på liknande sätt både för fisk, livsmedel totalt sett och inflationen, en ökning skedde fram till början av 1990-talet, därefter planade prisutvecklingen ut och priserna låg nästintill konstanta under några år. I slutet av 1990-talet ökade samtliga priser, men priset för fisk har ökat betydligt mer än för livsmedel totalt sett. (Se figur 17)

Ägg har blivit billigare

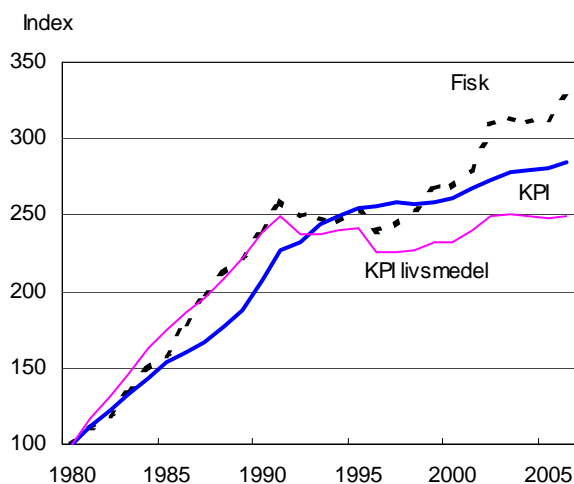
Prisutvecklingen för ägg visas i figur 20. Prisutvecklingen har följt priset för livsmedel totalt samt inflationen fram till början av 1980-talet. I början av 1990-talet steg priset för livsmedel totalt samt inflationen, dock ej i samma omfattning, medan prisökningen för ägg inte alls var lika stor. Från år 1990 och framåt stabiliserades äggpriset till att ligga på en relativt konstant nivå.

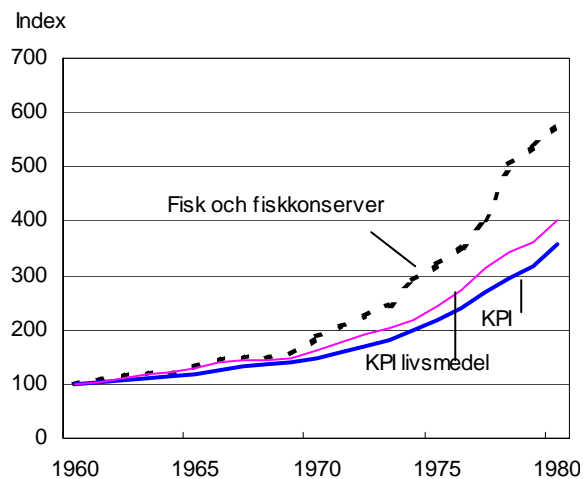
Figur 15. Konsumtionen av färsk fisk, kräft- och blötdjur, kg per person och år

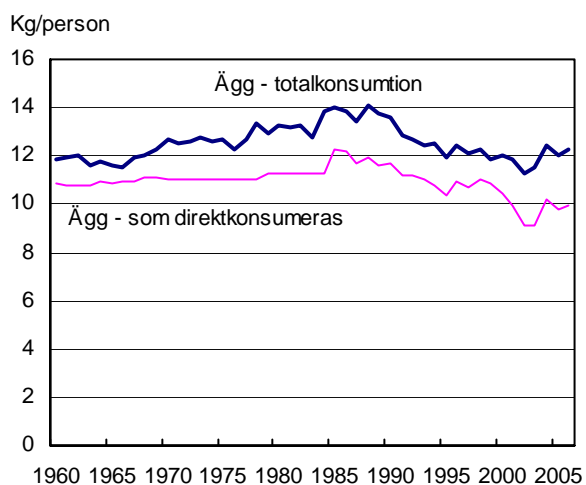
Figur 16. Konsumtionen av konserver och beredd fisk samt filead fryst fisk, kg per person och år

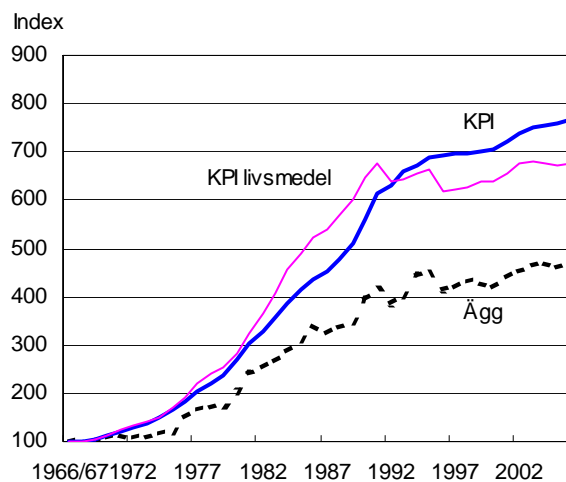
Figur 17. Prisutveckling för fisk (1980=100)

Figur 18. Prisutveckling för fisk och fiskkonserver (1960=100)

Figur 19. Utvecklingen av äggkonsumtionen, kg per person och år

Figur 20. Prisutveckling för ägg (1966/67=100)

Mjök, gräde, ost och matfett

Totalkonsumtionen av konsumtionsmjök var 170 liter per person och år 1960. Konsumtionen sjönk fram till slutet av 1960-talet för att därefter stiga något under den första hälften av 1970-talet. Därefter har konsumtionen sjunkit kontinuerligt för att år 2006 ligga strax över 100 liter per person och år.

Totalkonsumtionen av gräde har varit stabil med mellan 6 till 11 liter per person och år ända sedan år 1960. Syrade produkter (yoghurt, fil etc.) började konsumeras i början av 1970-talet och trenden visar en årlig försiktig ökning av konsumtionen som år 2006 uppgick till 33 liter per person och år.

Mjökkonsumtionen har minskat med nästan 2 dl per person och dag sedan år 1960

Direktkonsumtionen av mjök inklusive jordbrukarnas egen användning och hemmaförsäljning var 166 liter per person år 1960, vilket visas i figur 21. Det innebär drygt 4 dl per person och dag. År 2006 var motsvarande siffra 101 liter per person. Det innebär att mjökkonsumtionen har minskat med nästan två deciliter per person och dag sedan år 1960. (Se figur 21)

Konsumtionen av mellanmjök ökar medan standardmjök minskar

Direktkonsumtionen av standardmjök har minskat kraftigt och konstant sedan början av 1970-talet. I början av 1960-talet låg konsumtionen av standardmjök på 116 liter per person och år, i mitten av 1970-talet var motsvarande siffra cirka 100 liter per person och år. Från 1960-talet fram till början av 1990-talet halverades denna mjökkonsumtion. Vid 2000-talets början drack vi cirka 35 liter standardmjök per person och år.

Lättmjölken hade sin storhetstid i slutet av 1970-talet då vi drack nästan 60 liter per person och år. Konsumtionen av lättmjök har sedan konstant minskat till att numera ligga strax under 25 liter per person och år.

Mellanmjölken var en produkt som introducerades i mitten av 1980-talet och konsumtionen av denna ökade snabbt till drygt 20 liter per person år 1987. Fram till år 2006 har mellanmjölkskonsumtionen ökat till nästan 50 liter per person och år.

Ostkonsumtionen har mer än fördubblats sedan år 1960

Ostkonsumtionen har mer än fördubblats under perioden 1960 till 2006, från drygt 7 kg till nästan 18 kg per person och år. (Se figur 24)

Hårdostkonsumtionen var stabil runt 6 kg per person och år fram till mitten av 1970-talet då den nästan fördubblades under en 10-årsperiod. Sedan mitten av 1980-talet har konsumtionen varit stabil runt 13 kg per person och år. Konsumtionen av smältost har legat ganska konstant genom åren medan hårdost och ost, andra slag har ökat. Konsumtionen av ost, andra slag har fördubblats från år 1960 då den var knappt 1 kg per person och år.

En tredjedel så mycket matfett nu som år 1960

Totalkonsumtionen av matfett var ungefär 25 kg per person och år under 1960-, 1970- och 1980-talen. Därefter sjönk konsumtionen kraftigt och kontinuerligt till 16 kg per person och år 2006. Det är framför allt smörkonsumtionen som har minskat från nästan 10 kg per person och år 1960 till 2 kg per person år 2006. (Se figur 23)

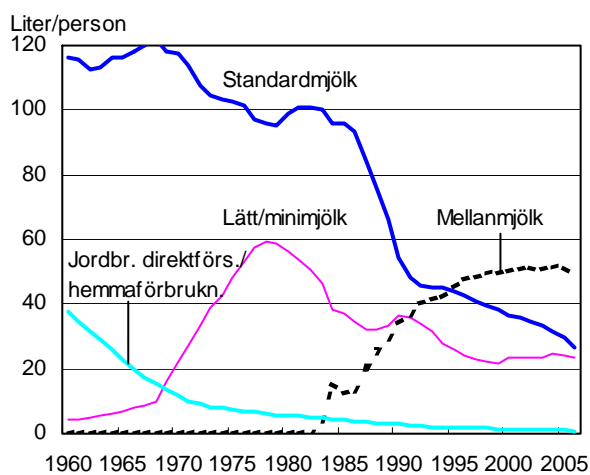
Konsumtionen av margarin, matoljor och andra fetter och oljor har varierat mellan åren men sett ur ett långt tidsperspektiv legat ganska konstant.

Prisutvecklingen för mjölk, grädde, ost och matfett

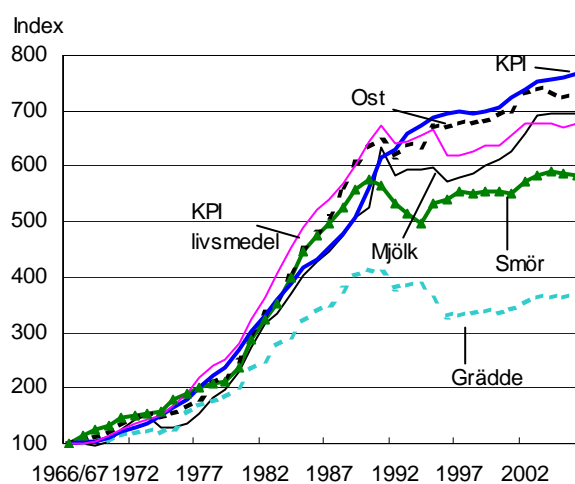
Prisutvecklingen för mjölk, grädde, ost och matfett visas i figur 22. Mjölkkpriserna följde inflationen fram till början av 1990-talet, därefter planade priserna ut och minskade till och med något under början av 1990-talet. Därefter har priserna varit stabila eller något ökande.

Gräddpriset utvecklades på samma sätt som inflationen och priset för livsmedel totalt sett fram till början av 1980-talet, därefter steg livsmedelspriserna totalt sett samt inflationen i mycket högre grad än vad gräddpriset gjorde. Under 1990-talet sänktes gräddpriset något och har sedan slutet av detta årtionde legat relativt konstant.

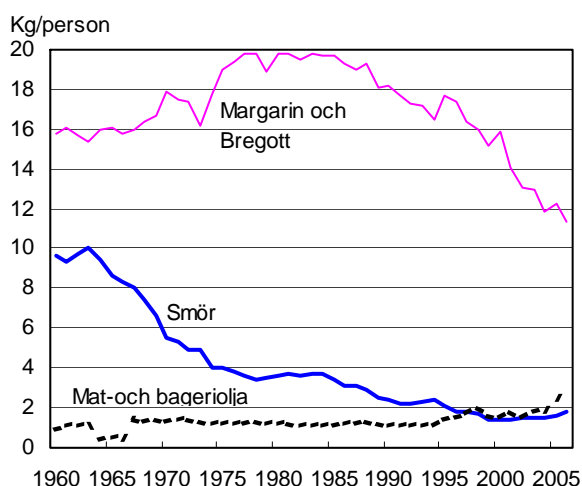
Smör- och ostpriserna utvecklades i takt med inflationen och livsmedelspriser totalt sett fram till mitten av 1980-talet. I början av 1990-talet minskade smörpriserna några år men har därefter ökat något fram till år 2006. Ostpriserna däremot, följde ungefär prisutvecklingen för livsmedel totalt fram till början av 1990-talet. Åren därefter mattades prisökningarna för livsmedel totalt av medan priserna för ost fortsatte att stiga. Ost är därmed den enda varan inom varugruppen mjölk, grädde, ost och matfett där priserna stigit mer än livsmedel totalt. Ost har alltså blivit relativt sett dyrare.

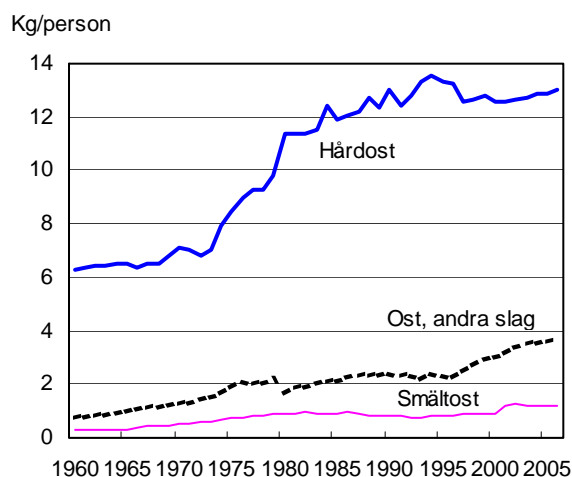
Figur 21. Fördelning av mjölkkonsumtion, liter per person och år

Figur 22. Prisutveckling för olika slags mejeriprodukter (1966/67=100)

Figur 23. Totalkonsumtionen av matfett, kg per person och år

Figur 24. Ostkonsumtion, kg per person och år

Energirika livsmedel med lågt näringsinnehåll

socker är ett livsmedel som innehåller mycket energi men ger få övriga näringsämnen. Godis, bakverk samt snacks, glass och läsk är förädlade livsmedel som innehåller mycket socker och/eller fett men inte så många näringsämnen.

Direktkonsumtionen av socker har minskat, totalkonsumtionen är konstant

Den totala sockerkonsumtionen har pendlat mellan ungefär 40–45 kg per person och år mellan åren 1960 och 2006. (Se figur 27) Direktkonsumtionen av socker har däremot sjunkit, från strax under 30 kg per person år 1960 till 7 kg per person år 2006.

Den direkta konsumtionen av socker har minskat kraftigt under perioden samtidigt som den totala konsumtionen varit relativt konstant. Förklaringen ligger dels i att vi gått från att baka, sylta och safta i hemmet till att i större utsträckning köpa dessa produkter färdiga i dagligvaruhandeln, dels att konsumtionen av produkter med hög andel socker ökat kraftigt, t.ex. godis och läsk. Utvecklingen av den direktkonsumerade kvantiteten socker följer alltså samma mönster som flera andra produkter av råvarukaraktär, såsom t.ex. mjöl och potatis.

Sammantaget har konsumtionen av kakao, choklad och konfektyrvaror ökat med 10 kg, från 7 kg per person och år till 17 kg per person och år, under knappt 50 år. Den största ökningen står choklad och konfektyrvaror för. (Se figur 25)

När det gäller bakverk har konsumtionen av mjukt kaffebröd minskat medan övriga bakverk såsom tårter, bakelser och pizza ökat. Sammantaget ser konsumtionen av bakverk ut på ungefär samma sätt år 1960 som år 2006. I början av 1970-talet gick den totala konsumtionen av bakverk ned från strax under 20 kg per person och år till sin lägsta nivå på drygt 10 kg per person och år under början av 1980-talet. Därefter vände den neråtgående trenden och år 2006 låg bakverkskonsumtionen återigen på cirka 20 kg per person och år. (Se figur 26)

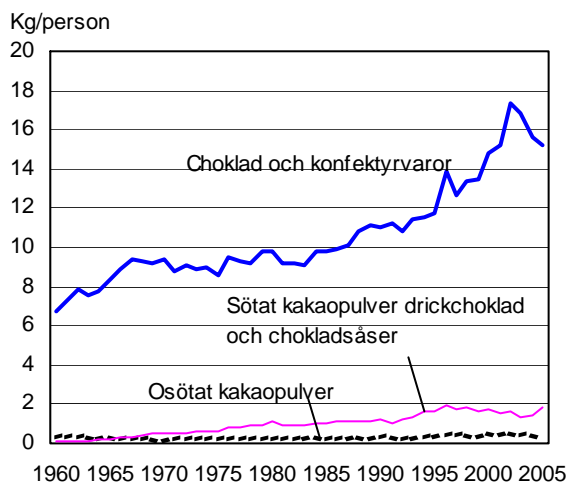
Den totala glasskonsumtionen låg under 1960-talet runt 7 liter per person och år. Under 1970-talet steg den till över 10 liter per person och år. År 1980 var glasskonsumtionen 13 liter per person och år och konsumtionen ökade ytterligare under början av 1990-talet då konsumtionen nådde sin högsta nivå med nästan 15 liter per person och år. Åren därefter gick glasskonsumtionen ner något och hamnade år 2006 på cirka 12 liter per person och år. (Se figur 28)

Strösocker, choklad och konfektyrer har blivit dyrare och glass billigare

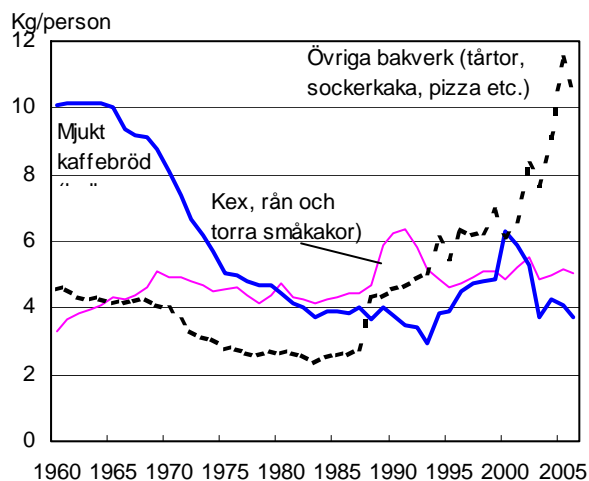
Prisutvecklingen för strösocker, choklad och konfektyrer har från år 1966/67 fram till mitten av 1980-talet följt såväl prisutvecklingen för livsmedel totalt sett som inflationen. Därefter har priset för strösocker legat relativt konstant fram till mitten av 1990-talet, mellan åren 1994 och 1995 steg strösockerpriset till följd av EU-inträdet med nästan 38 procent. (Figur 30)

Choklad- och framför allt konfektyrpriserna har från slutet av 1980-talet stigit mer än livsmedelspriserna totalt. I mitten av 1990-talet avstannade dock prisökningen. Efter år 1995 sjönk återigen priserna på strösocker, choklad och konfektyrer för att återigen stiga en aning runt millenniumskiftet. Under 2000-talet steg priserna för strösocker, choklad och konfektyrer något fram till år 2004 och under samma tidsperiod steg också inflationen, skillnaden är att inflationen fortsatte att stiga efter år 2004.

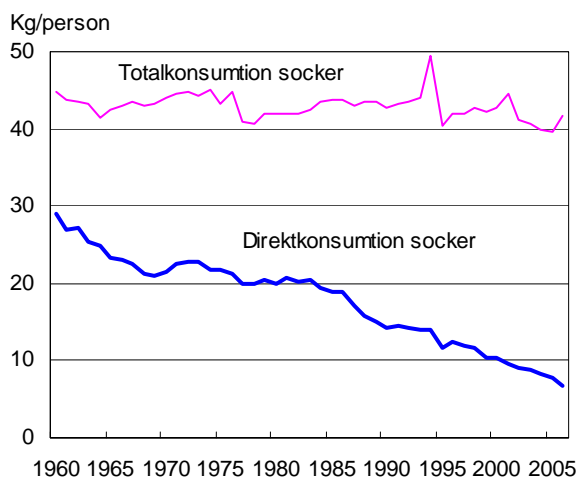
Prisökningstakten för glass följde inflationen från början av 1960-talet fram till början av 1990-talet, samtidigt har livsmedel totalt sett haft en högre prisutveckling. I början av 1990-talet stannade prisutvecklingen för glass av och priserna ligger i stort sett på samma nivå år 2006. Det innebär att prisökningstakten för glass de senaste 15 åren varit lägre än både inflationen och genomsnittet för livsmedel totalt.

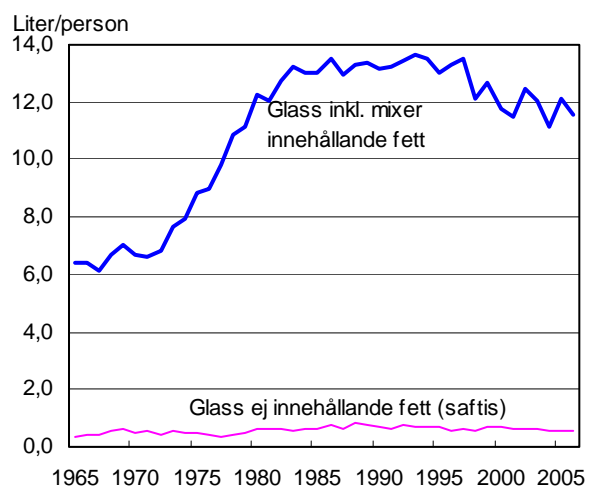
Figur 25. Konsumtion av kakao, choklad och konfektyrer, kg per person och år

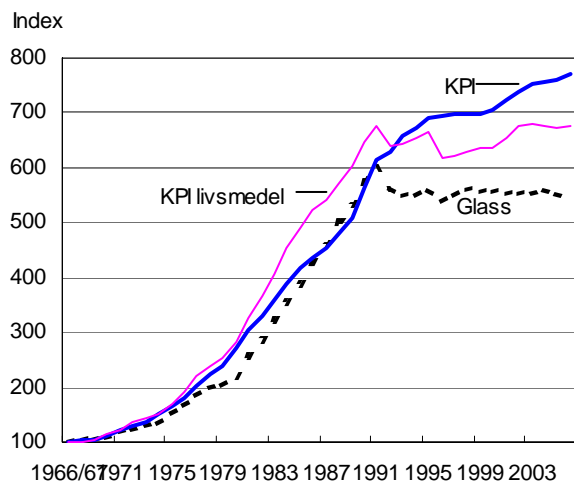
Figur 26. Konsumtion av bakverk, kg per person och år

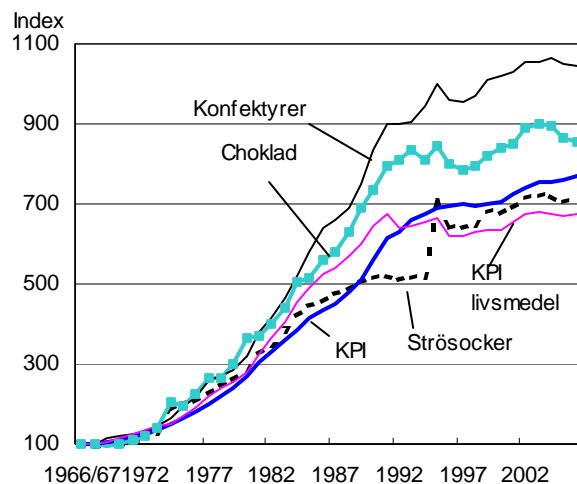
Figur 27. Diagram 3.29 Sockerkonsumtion, kg per person och år

Figur 28. Konsumtion av glass, kg per person och år

Figur 29. Prisutveckling för glass (1966/67=100)

Figur 30. Prisutveckling för socker, choklad och konfektyrer (1966/67=100)

Drycker

Konsumtionen av läskedrycker och cider har ökat kraftigt

Sammanlagt låg konsumtionen av läsk och mineralvatten år 1960 på knappt 30 liter per person och år och fram till 1980-talet var konsumtionen relativt konstant. Under 1980-talets slut ökade konsumtionen kraftigt och år 1990 var den sammanlagda konsumtionen 60 liter per person och år. Konsumtionen har sedan ökat och var år 2006 totalt cirka 100 liter per person och år. (Se figur 31)

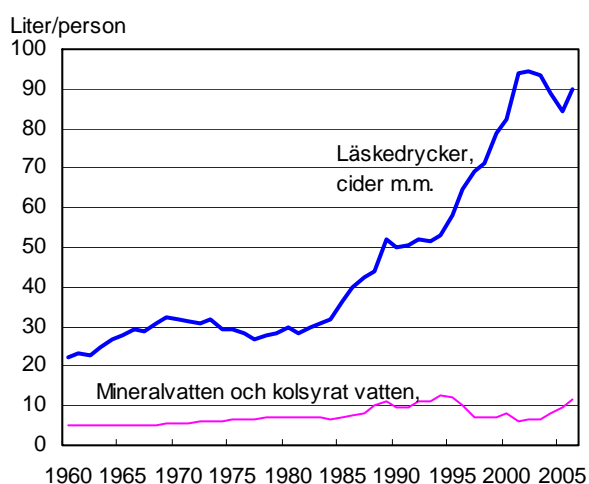
Det är främst konsumtionen av läskedrycker, cider m.m. som har ökat. Det konsumeras fyra gånger så mycket år 2006 som det gjorde år 1960. Konsumtionen av mineralvatten började öka under 1980-talet och var ganska konstant under 1990-talet för att återigen öka under mitten av 2000-talet. Sett under hela detta tidsperspektiv konsumeras det dubbelt så mycket mineralvatten år 2006 jämfört med år 1960.

Kaffekonsumtionen är tillbaka på 1960 års nivå

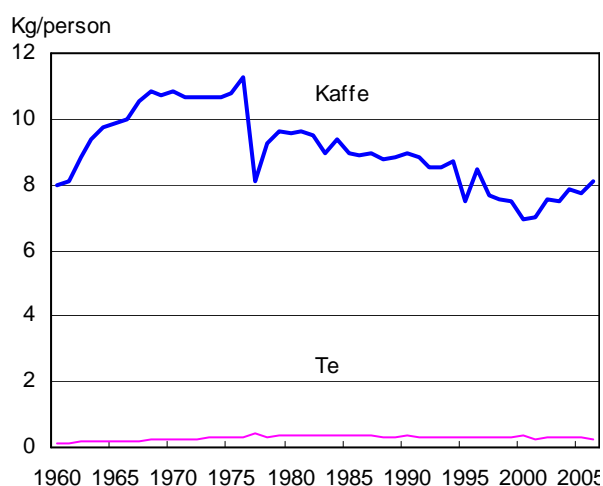
Kaffekonsumtionen gick stadigt uppåt från 8 kg per person och år 1960 till drygt 11 kg per person och år 1976. Följande år sjönk konsumtionen åter till 8 kg per person och år. Därefter har kaffekonsumtionen i stort sett varit konstant med några svängningar uppåt och nedåt. Konsumtionen av te har varit oförändrad strax under 0,5 kg per person och år. Den minskande kaffekonsumtionen verkar alltså inte ha ersatts av ökad tekonsumtion. (Se figur 32)

Prisutvecklingen för drycker

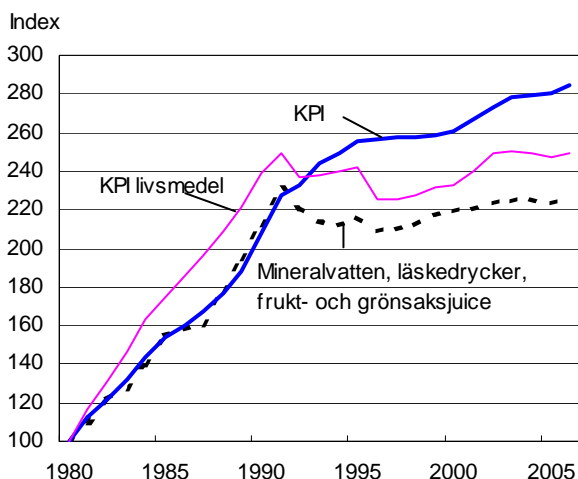
Prisutvecklingen för läskedrycker och lättöl har under perioden 1960 till 1980 i stort följt den genomsnittliga prisutvecklingen för livsmedel. Från och med år 1980 redovisas mineralvatten, läskedrycker, frukt och grönsaksjuice tillsammans. Prisutvecklingen för dessa varor följde inflationen under 1980-talet. Priserna sjönk något under början av 1990-talet för att därefter vara stabila under 2000-talet. Prisökningstakten från 1990-talet och framåt har varit lägre än såväl inflationen som genomsnittet för livsmedel. (Se figur 33 och 34)

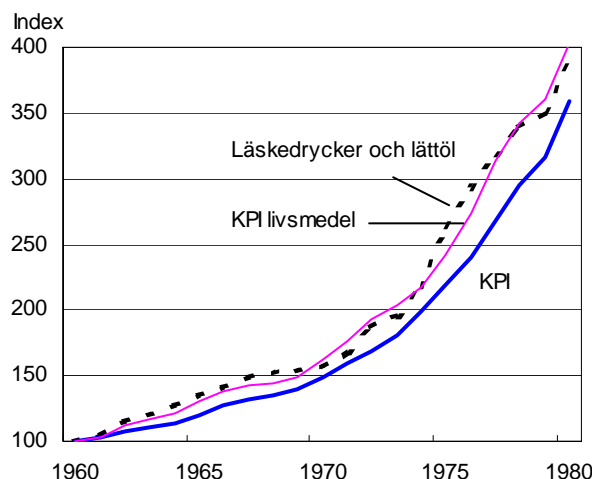
Figur 31. Konsumtion av läskedrycker, cider, mineralvatten och kolsyrat vatten, liter per person och år

Figur 32. Konsumtion av kaffe och te, kg per person och år

Figur 33 Prisutveckling för mineralvatten, läskedrycker, frukt- och grönsaksjuice (1980=100)

Figur 34. Prisutveckling för läskedrycker och lättöl (1960=100)

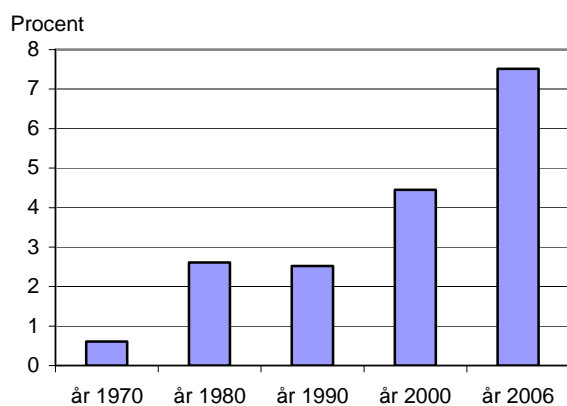
Energitillförsel och kostrekommendationer

Energitillförseln per person och dag ökar

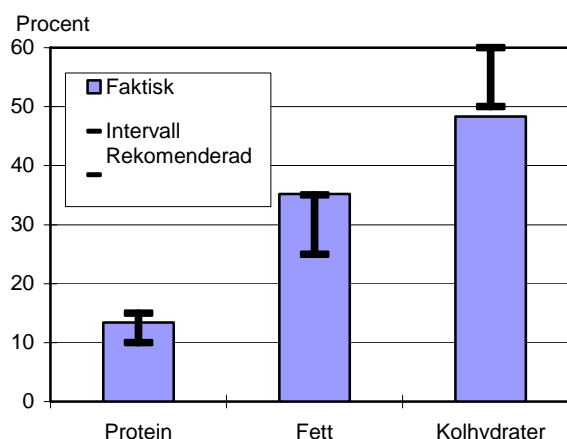
Under perioden 1960 till 2005 har energitillförseln per person och dag ökat från 12 006 kilojoule till 12 908 kilojoule. Det innebär en ökning med 7,5 procent. (Se figur 35)

Jämförs energiintaget år 1960 med år 2005 kan man konstatera att en minskad andel energi kommer från fett, en ökad andel kommer från protein medan andelen energi som kommer från kolhydrater ligger på ungefär samma nivå som år 1960. Livsmedelsverket rekommenderar att 50-55 procent av energiintaget bör komma från kolhydrater medan det faktiska intaget är 48 procent. Rekommendationen för fett är 25-35 procent medan det faktiska intaget är 35 procent. För proteiner är den andel som rekommenderas ungefär lika stor som tillförseln.

Jämfört med de rekommendationer som finns är alltså andelen av energiintaget från fett fortfarande något för hög medan andelen som kommer från kolhydrater är för låg. (Se figur 36)

Figur 35. Procentuell ökning av energitillförseln jämfört med tillförseln år 1960, procent

Figur 36. Faktisk och rekommenderad energitillförsel år 2005, procent

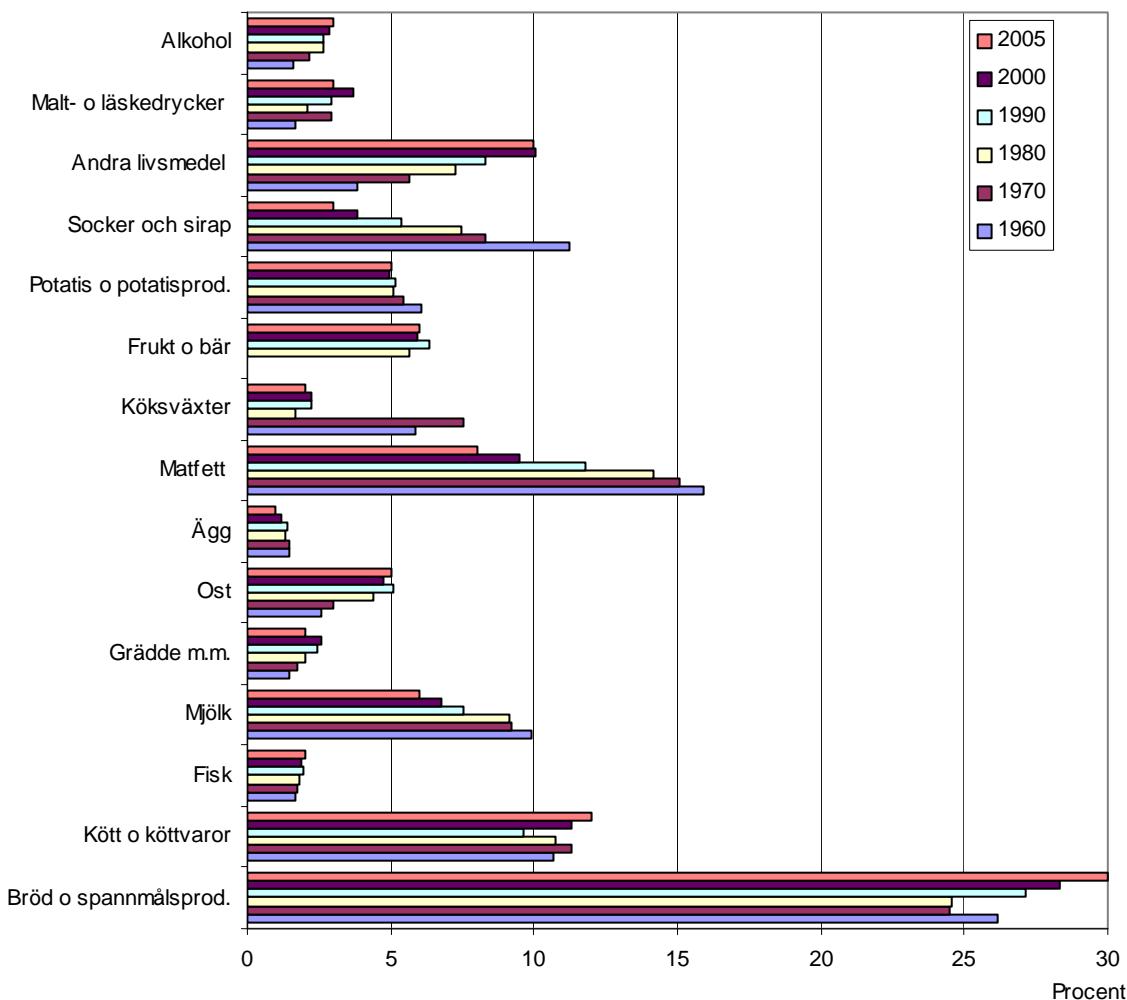
En knapp tredjedel av energitillförseln från bröd och spannmålsprodukter

Energitillförseln från olika varugrupper redovisas i figur 37. År 2005 kom 30 procent av energitillförseln från bröd och spannmålsprodukter, 12 procent kom från kött, 10 procent från andra livsmedel, 8 procent från matfett och 6 procent från mjölk respektive frukt och bär. Övriga varugrupper svarade för mellan 1 procent och 5 procent av energitillförseln. (Se figur 37)

Mellanmjölk istället för standardmjölk men ökad konsumtion av choklad

Om man tittar närmare på trender i konsumtionen ser man att konsumenterna inom några varugrupper i större utsträckning väljer produkter med lägre fetthalt. T.ex. har konsumtionen av lättmjölk och mellanmjölk ökat medan konsumtionen av standardmjölk minskat.

Ett annat exempel är att konsumtionen av smör och margarin minskar totalt sett samtidigt som den andel av konsumtionen inom gruppen som utgörs av lättmargarin ökar. Denna trend minskar intaget av fett men samtidigt ökar konsumtionen av varor som generellt sett har hög fetthalt såsom ost, gräddor, glass, choklad och konfektyrvaror samt vissa bröd- och spannmålsprodukter.

Figur 37. Olika varugrupperns bidrag till energitillförseln i procent

Vill du veta mer?

Alla diagram avseende konsumtion och energitillförsel har som källa Jordbruksverkets konsumtionsberäkningar. Dessa publiceras årligen på Jordbruksverkets webbplats. Prisuppgifterna har som källa SCB: s prisstatistik.

I Jordbruksverkets Statistikrapport ”Livsmedelskonsumtionen 1960-2006” ges en mer ingående redogörelse för utvecklingen av livsmedelskonsumtionen. Där finns också utförliga källhänvisningar. Rapporten går att ladda ned i formaten pdf eller html på Jordbruksverkets webbplats www.sjv.se. (välj statistik) För den som vill göra egna tabeller finns data rörande livsmedelskonsumtionen också i Jordbruksverkets statistikdatabas.

Kontaktpersoner för rapporten är:

Monica Eidstedt 036-15 57 97

Ulf Svensson 036-15 50 74

Christina Wikberger 036-15 59 31

Statistik@sjv.se

Jordbruksverket
551 82 Jönköping
Tfn 036-15 50 00 (vx)
jordbruksverket@sjv.se
www.sjv.se

Kortversion av Statistikrapport 2009:2